

ОНТОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ ДІА ЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

Термін "дискурс" зазнав широкого вжитку на початку 1970-х р. [1: 36] і у даний час є багатоплановим феноменом, який знаходиться у центрі досліджень багатьох наук загалом, і ліні міс пічних зокрема. Проте, у різних науках у даний термін вкладають різні значення, що ускладнює спілкування між науковцями [2: 21].

Існує декілька підходів до трактування даного терміну. З позицій соціолінгвістики дискурс - це спілкування людей у межах певної комунікативної сфери, яке розглядається з позицій їх належності до певної групи.

Дискурс поєднує в собі ментальні і мовні пласти. Він, також, є необхідним для здійснення процесів придбання, зберігання, перетворення і отримання людиною знань. Оскільки знання і цілі діяльності людини неоднорідні, дискурс поділяється на певні типи [3: 21]. В інституційному дискурсі виділяють та досліджують політичний, рекламний, науковий, діловий, юридичний, медичний, екологічний, педагогічний, релігійний та ін. дискурси [2: 233]. В останній час з'являються дослідження дискурсу Інтернету, дискурсу телеінтерв'ю, віртуального інтерв'ю, ігрових кінофільмів тощо [2: 149].

На даному етапі досліджень популярним серед науковців є вивчення "національного дискурсу" (наприклад, українського, російського, англійського, німецького та ін.) [2: 148]. Національний дискурс трактують як вербапізовану мовленнєво-мисленнєву діяльність, яка розуміється як сукупність процесу та результату і має як лінгвістичний, так і екстралінгвістичний плани і реалізується певною мовою представниками певної національно-лінгвокультурної спільноти [2: 14X]

У структурі дискурсу відображається тип особистості, н тому можливим

є дослідження дискурсу особистості. Використаним комунікантами некооперативних стратегій і тактик веде до визначення та вивчення конфліктного дискурсу.

У залежності від кількості учасників спілкування диференціюють монологічний і діалогічний типи дискурсів. Вчені трактують діалог як тип дискурсу, який реалізується у певній комунікативній ситуації; в якій комуніканти обмінюються думками, а результатом цього спілкування є текст [4: 135].

Багато вчених визнають діалогічний дискурс первинним і більш природнім у порівнянні з монологічним і, зазначають, що діалогічна взаємодія є пратекстовою формою організації мови [5: 43]. Процес людського буття має діалогічну сутність, діалог розглядається не тільки як модель міжособистісної взаємодії, але і як основна категорія процесів людської свідомості і пізнання [6: 260].

Діалог - це розмова двох або більше осіб, об'єднаних предметно-практичною діяльністю, ситуацією спілкування, психологічними настановами учасників спілкування. У процесі діалогічного спілкування відбувається постійна зміна реплік, що дозволяє вважати діалог ритмічним процесом. Діалогічне мовлення характеризується швидкістю та безпосередністю процесу відображення явищ та ситуацій об'єктивного світу', активністю мовців по відношенню до вираження свого індивідуального ставлення до фактів, а також великою кількістю емоційних реакцій.

Нормальний хід діалогічної взаємодії передбачає узгодження ілюктивних намірів учасників, яке полягає у задоволенні їх взаємних претензій. Участь у діалозі змушує комунікації» виконувати різні мовні/немовні акти, викликати один у одного певну реакцію. Виконання взаємних обов'язків є основною особливістю діалогічного Дискурсу. Комплекс взаємних реакцій учасників утворює одиницю мовної взаємодії, яку визначають як мікродіалог, який включає декілька інтерактивних

блоків, тобто багаторазовий обмін мовними ходами, або простий інтерактивний блок, коли мовна взаємодія передбачає одноразовий обмін репліками [5: 44].

Перші враження про людину фірмуються під впливом її фізичних якостей у такій послідовності, раї а. сині., вік. чоніпніій вигляд, вираз обличчя, зоровий контакт, рухи, особистий простір і доторки. На сприйняття нами інших людей ївши в.мої і., іаиож. іакі фактори як соціальна поведінка, стереотипи та емоційний с іан | 7 Ф 17|

Кожен індивід характеризується певним уявленням про світ і про оточуючих його людей [8: 6?] (а панвіосії опмсжеііої інформації індивід самостійно додумує деталі. Ця тенденцій вик никає появу фактору, який пояснює соціальне сприйняття стереотипії (7: '71

Оскільки стереотипи базуються її.і житному досвіді, забобонах, образах, створених засобами масової інформації |' > 27|, вони, ігноруючи індивідуальні особливості [7: 37|, можуть не мати нічого спільного з реальною особистістю, яку оцінюють |' > 271. що може послужити зародженням конфліктної ситуації. Тому, важливими характеристиками стереотипів вважають їх неточність, помилковість та емоційно-оцінний характер [10: 230].

У деяких ситуаціях доводиться доклада і м значних зусиль, щоб уникнути впливу²²стереотипів, які часто визначають реакцію на людей [9: 27]. Якщо людина не може змінити свої погляди і переконання, свій світогляд, стати на позицію співрозмовника, у розмові вона реагує у відповідності до своєї егоцентричної позиції, у такому випадку переважає егоцентричне мовлення. Отже, стереотипи визначають мовне спілкування. У випадку, коли адресат бере до уваги позицію іншого, переважає адресоване мовлення [8: 70].

Перспективу даного дослідження становить аналіз конфліктного діалогічного спілкування між керівником і підлеглим з метою виявлення, аналізу та класифікації використаних ними стратегій і тактик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Степанов Ю. С. Альтернативный мир. Дискурс, Факт и принцип Причинности / Юрий Степанов // Язык и наука конца XX века: сб. статей. - М.: РГГУ, 1993. - 432 с.
2. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен / [Безугла Л. Р., Бондаренко В. Є., Донець П. М. та ін.]; під загальн. ред. Шевченко І.С.: Монографія. — Харків: Константа, 2005. - 365 с.
3. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации / Белова А. Д. - К.: Изд-во Киев. нац. Ун-та им. Тараса Шевченко, 1997. - 309 с.
4. Плахотная Ю. И. Диалогической дискурс в когнитивном аспекте / Ю. И. Плахотная // Вестник Челябинского государственного университета. Филология: Искусствоведение. — 2011. — Вып. 58. — С. 135- 137.

23

5. Гурочкина А. Г. Диалогический дискурс как среда и результат межличностного взаимодействия / А. Г. Гурочкина // 8йкИа Енщшзбса XVIII. Актуальные проблемы современного языкознания: сб. статей. - СПб.: Политехника-сервис, 2009. - С. 43-48.
6. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / Сост. С. Г. Бочаров, примеч. С. С. Аверинцев и С. Г. Бочаров. - М.: Искусство, 1979. - 423 с.
7. Вердербер Р. Психология общения / Р. Вердербер, К. Иердербер. - СПб.: ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2003. - 320 с.
8. Овшиева Н. Л. Уровни восприятия английской диалогической речи / Н. Л. Овшиева. - Элиста: РИО "Джангар", 2001. - 128 с.
9. Глен Вилсон Язык жестов - путь к успеху / Глеи Вилсон, Крис Макклафлин. - СПб: Питер, 2001. - 107 с.
10. Красных В. В. "Свой" среди "чужих": миф или реальность? / В. В. Красных. - М.: ИТДГК "Гнозис", 2003. - 375 с